

17. listopad: Malá privatizace vystavěla živnostenský sektor, který se stal základnou dnešního podnikání a růstu životní úrovně

17.11.2023 - | Hospodářská komora ČR

Dvě stě tisíc podnikatelů v roce 1990 a jejich pětinasobek o rok později položily základy prosperity současné České republiky. Díky rozvoji podnikatelské sféry výrazně vzrostla životní úroveň lidí. I přestože od roku 2021 lidé čelí vysokému růstu spotřebitelských cen, výdělky zaměstnanců jsou v současnosti oproti roku 1989 v průměru čtrnáctkrát vyšší, přičemž ceny stouply sedminásobně. Produktivita země přepočtená na obyvatele ale stále zdaleka nedosáhla úrovně Německa, uvádí analýza, kterou vypracovali analytici Hospodářské komory u příležitosti Dne boje za svobodu a demokracii.

Hospodářská komora připomíná, že hlavně tzv. malá privatizace na začátku 90. let vystavěla živnostenský sektor, stala se základnou pro dnešní malé a střední podnikání a prvním krokem k tržnímu hospodářství. V malé privatizaci se v aukcích konaných do konce roku 1993 prodávaly do soukromých rukou malé provozovny obchodu a služeb, třeba prodejny ovoce a zeleniny, pekařství nebo drogerie.

Malé a střední podniky pomáhaly s přechodem z centrálně plánované na tržní ekonomiku, když zmírňovaly důsledky transformace průmyslu tím, že zaměstnaly pracovníky, kteří byli propouštěni z velkých podniků, třeba z odvětví těžkého, kožedělného a obuvnického průmyslu, a alternativou pro zaměstnance obecně se stala samostatná živnost.

Akcie větších závodů se rozprodávaly v tzv. velké privatizaci. Do ní byly zařazeny hlavně průmyslové podniky s výjimkou několika strategických podniků či zdravotnických a kulturních zařízení. Majetek byl prodán ve veřejných soutěžích, napřímo nebo kuponovou metodou ve dvou vlnách v letech 1992 a 1994. Každý, kdo dosáhl plnoletosti, si mohl koupit kuponovou knížku a k ní známku za 1 000 korun a získat podíl v některém podniku.

Zájem o podnikání přitom neustále roste. Zatímco v roce 1990 na území Československa působilo necelých 180 tisíc ekonomických subjektů, v následujícím roce 1991 jich bylo již přes 950 tisíc, z toho skoro 900 tisíc tvořily osoby samostatně výdělečně činné. V roce 2022 celkový počet zapsaných ekonomických subjektů dosáhl téměř tří milionů, z toho je 2 miliony osob samostatně výdělečně činných a přes 500 tisíc obchodních společností.

Podnikatelé se také velmi rychle začali po listopadových událostech roku 1989 sdružovat. Hospodářská komora připomíná spontánně vzniklou iniciativu hned po listopadových událostech roku 1989. Již 16. prosince se totiž okolo pěti tisíc budoucích soukromníků sešlo v paláci na Žofíně, kde vzniklo Sdružení československých podnikatelů, které usilovalo o obnovení komorového hnutí silného jako za první republiky.

Později vznikla na státu nezávislá podnikatelská samospráva Hospodářská komora jako nástupce Československé obchodní a průmyslové komory. Podle původního zákona se firmy a živnostníci stávali členy Komory automaticky. Novelizací vzniklo dobrovolné členství a vybrané profese byly organizované podle jiných zákonů, např. lékaři, advokáti nebo architekti.

Ekonomika se z prvotního transformačního propadu rychle vzpamatovala. HDP vykázal růst již v

roce 1993 a jeho přírůstky se začaly zvětšovat až do měnové krize v roce 1997. Inlace se snižovala na desetiprocentní úroveň, nezaměstnanost se držela nízko okolo 4 %.

V současnosti dochází k nárůstu podílu obchodních společností na celkovém počtu ekonomických subjektů. Tento trend Hospodářská komora hodnotí pozitivně, jelikož větší firmy (byť jde z hlediska kategorizace stále o tzv. malé a střední podniky) jsou schopny díky rozsahu svého podnikání **vytvořit více hrubé přidané hodnoty, a tím přispívají k vyšší výkonnosti ekonomiky.** Rozvoj malých a středních obchodních společností je také znakem zdravého podnikatelského prostředí. Jsou zároveň protivahou monopolům a velkým nadnárodním korporacím, protože jsou pružnější než větší podniky a dokážou rychleji reagovat na změny na trhu.

Klíčovou změnou v české ekonomice byla liberalizace cen. Ceny před rokem 1989 byly regulované a uměle udržované na nízké úrovni, proto také docházelo k nedostatku některých druhů zboží. V kontextu současného růstu spotřebitelských cen, a zvláště energií **Hospodářská komora srovnala růst cenových hladin a průměrných mezd mezi lety 1989 a 2023.**

Zatímco v roce 1989 byla průměrná mzda 3 170 Kčs, v roce 2023 by se dle predikce Hospodářské komory měla přiblížit částce 43 600 Kč. **Z analýzy vyplynulo, že průměrné výdělků zaměstnanců po odečtení inflace výrazně vzrostly.** Mzdy jsou po 34 letech čtrnáctkrát vyšší, naproti tomu ceny jsou oproti roku 1989 sedminásobné.

Porevoluční transformace založila dobrý ekonomický vývoj České republiky, a její postavení a životní úroveň lidí je dnes velmi solidní. Dnes je v řadě českých měst vyšší kvalita života než v některých západoevropských metropolích nebo regionálních centrech.

Obrázek Srovnání nárůstu cenové hladiny a průměrné mzdy za období 1989 a 2023

Zdroj dat: zakomunistu.cz, ČSÚ, vlastní výpočet

Podle analýzy Hospodářské komory cena elektřiny za 1 kWh v roce 1989 odpovídala 0,48 Kčs. Při průměrné mzdě 3 170 Kč si občan mohl hypoteticky nakoupit 6 604 kWh elektřiny. Průměrná cena silové elektřiny v roce 2023 činí 4,61 Kč za kWh. **Zaměstnanec pobírající průměrnou mzdu by si tak dnes mohl nakoupit asi o polovinu více elektřiny než před 34 lety, přesně 9 458 kWh silové elektřiny.** Komora nicméně srovnání cen energií zpracovala jen jako doplňkový a orientační údaj. Růst životní úrovně podle ní nelze poměřovat množstvím elektřiny, které lze nakoupit, a ani ceny elektřiny z roku 1989 a ty současné nelze srovnávat zcela přesně, **protože data o ceně z letošního roku jsou proti roku 1989 vztažena výhradně k silové elektřině.**

Změny směrem k tržnímu hospodářství umožnily České republice nastartovat proces dohánění západních států, který se projevuje také v řadě ekonomických ukazatelů. **Například v HDP připadajícím na osobu se dle dat Světové banky Česká republika mezi lety 1989 a 2022 přiblížila Německu o 13,5 p. b.**

Graf HDP na obyvatele Německa a České republiky v letech 1990 až 2022 (PPP, mezinárodní dolar roku 2017)

Zdroj dat: Světová banka

Hospodářská komora v této souvislosti ale odkazuje i na svou analýzu z letošního srpna. V ní uvedla, že převážná část konvergenčního procesu české ekonomiky k průměru Evropské unie proběhla před rokem 2008, resp. 2009, kdy se v České republice plně projevila globální finanční krize hospodářsky. **Přibližování české ekonomické úrovně k průměru Evropské unie po tomto roce výrazně**

ztratilo na své dynamice. Česká republika se tak v současnosti nachází v největším zlomu její novodobé historie. Vyčerpala totiž všechny dosavadní faktory růstu, ztratila své konkurenční výhody a dostala se do tzv. pastí středních příjmů.

Další sbližování s úrovní vyspělejších států, a to nejen ve mzdové úrovni, již bude při současné struktuře ekonomiky velmi obtížné. Pokud má ekonomika pokračovat v konvergenci a dosáhnout úrovně západních států, **bude se muset přesunout k produkci s vyšší přidanou hodnotou.**

Hospodářská komora se proto s dalšími organizacemi stala iniciátorem Vládního výboru pro strategické investice a podnikatelského hnutí Česko na křižovatce. Na konferenci konané 1. září apelovala na politickou reprezentaci, aby odstranila překážky, které brání zemi realizovat strategické investice. Růst přidané hodnoty by podle ní měly zajistit mimo jiné **investice do energetické, dopravní, datové a další technické infrastruktury, dostupného zejména nájemního bydlení, trhu práce a počátečního a dalšího profesního vzdělávání a učení, do vědy, výzkumu a inovací s důrazem na jeho aplikaci do průmyslu a praxe.**

Na začátku listopadu Poslanecká sněmovna schválila novelu liniového zákona. Pro strategicky významné energetické a dopravní investice zákon ukotví **závazné lhůty čtyř let pro ukončení všech správních řízení.**

https://www.komora.cz/press_release/17-listopad-mala-privatizace-vystavela-zivnostensky-sektor-kter-y-se-stal-zakladnou-dnesniho-podnikani-a-rustu-zivotni-urovne